

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 25 lipca 2017 roku Sąd Rejonowy w Kutnie, w sprawie o sygn. akt I Ns 454/13 z wniosku M. D. (1) z udziałem M. D. (2) o podział majątku wspólnego:

1) ustalił, iż w skład majątku wspólnego byłych małżonków M. D. (3) i M. D. (2) wchodzi:

a) wierzytelność z tytułu sprzedaży nieruchomości o powierzchni 8,43 ha składającej się z działek: nr (...) położonej w obrębie Ś., jednostce ewidencyjnej B. o powierzchni 2,43 ha i nr 1, 24, 48 położonych w obrębie S., jednostce ewidencyjnej B. o powierzchni 6 ha o wartości 225 000 zł,

b) wierzytelność za zbyty ciągnik U. (...) o numerze rejestracyjnym (...) o wartości 6 000 zł,

c) wierzytelność za zbytą przyczepę marki S. (...) o numerze rejestracyjnym (...) o wartości 2 500 zł,

d) wierzytelność za zbytą przyczepę marki S. (...) o numerze rejestracyjnym (...) o wartości 2 000 zł,

e) wierzytelność za zbytą betoniarkę o wartości 800 zł,

f) wierzytelność za zbyty opryskiwacz o wartości 1 200 zł,

g) wierzytelność za zbyty roztrzaskacz karuzelowy o wartości 300 zł,

h) wierzytelność za zbyty ładowacz chwytakowy - cyklop o wartości 2 500 zł,

i) wierzytelność za zbytą broń uprawną o wartości 1 000 zł,

j) wierzytelność za zbyty pług o wartości 300 zł,

k) wierzytelność za zbyty drapak o wartości 200 zł,

l) wierzytelność za zbytą dojarkę dwukonwiową o wartości 500 zł,

m) wierzytelność za zbyty roztrzaskacz-zgrabiarkę o wartości 800 zł

n) wierzytelność za zbyty samochód osobowy D. (...) numer rejestracyjny (...) o wartości 350 złotych,

o) wierzytelność za zbyty basen na mleko o wartości 800 zł,

p) wierzytelność za zbytą kwotę mleczną o indywidualnej ilości referencyjnej 12 117 kg o referencyjnej zawartości tłuszczu 38,759 g/kg o wartości 1211,70 zł,

q) wierzytelność za zbyty limit cukrowy w ilości 75,925 ton o wartości 4935,13 zł,

r) komputer o wartości 200 zł,

s) zamrażarka o wartości 250 zł,

t) kuchnia gazowa o wartości 500 zł,

u) telewizor o wartości 250 zł,

v) meble kuchenne z „letniaka” o wartości 100 zł,

- w) zastawa kuchenna o wartości 400 zł,
  - x) rower o wartości 300 zł,
  - y) kosiarka o wartości 300 zł,
  - z) dywan o wartości 200 zł,
  - aa) pralka i wirówka o łącznej wartości 100 zł,
  - bb) garnki i patelnie o wartości 150 zł,
  - cc) butla gazowa o wartości 70 zł,
  - dd) jednostki rozrachunkowe zgromadzone na rachunku M. D. (3) w Otwartym Funduszu Emerytalnym Pocztylion wg stanu na dzień 14 kwietnia 2011 roku o wartości 2 682,95 zł,
  - ee) jednostki rozrachunkowe zgromadzone na rachunku M. D. (2) w N. Otwartym Funduszu Emerytalnym w W. wg stanu na dzień 14 kwietnia 2011 roku o wartości 430,30 zł,
- 2) dokonał podziału majątku wspólnego byłych małżonków M. D. (3) i M. D. (2) w ten sposób, że:
- a) składniki majątku opisane w punkcie 1 podpunkty od r) do dd) postanowienia przyznać wnioskodawczyni M. D. (3) na wyłączną własność,
  - b) składniki majątku opisane w punkcie 1. podpunkty od a) do q) i podpunkt ee) postanowienia przyznać uczestnikowi postępowania M. D. (2) na wyłączną własność,
  - 3) zasądził od uczestnika postępowania M. D. (2) na rzecz wnioskodawczyni M. D. (3) tytułem spłaty kwotę 121 162,09 zł płatną w terminie trzech miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w razie uchybienia terminowi zapłaty,
  - 4) przyznał adwokatowi Z. C. tytułem kosztów pomocy prawnej udzielonej z urzędu wnioskodawczyni kwotę 4 428 zł, którą nakazał wypłacić z środków Skarbu Państwa- Sądu Rejonowego w Kutnie,
  - 5) nie obciążył stron kosztami sądowymi poniesionymi dotychczasowo przez Skarb Państwa – Sąd Rejonowy w Kutnie,
  - 6) pozostawił wnioskodawczynię i uczestnika postępowania przy poniesionych kosztach postępowania.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik postępowania M. D. (2), zaskarżając je w zakresie punktu 1 ppkt. a) – d), h) - m) i o), -q), pkt. 2 i 3 przedmiotowego postanowienia.

Rozstrzygnięciu Sądu Rejonowego skarżąca zarzuciła naruszenie:

- art. 233 § 1 k.p.c. poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, polegający na przyjęciu, że uczestnik postępowania nie posiadał majątku osobistego, podczas gdy z treści aktu notarialnego jednoznacznie wynika, że gospodarstwo zostało przekazane wyłącznie uczestnikowi postępowania w drodze darowizny, a także poprzez pominięcie istotnego dla przedmiotowej sprawy faktu, że matka uczestnika postępowania w chwili sporządzania aktu notarialnego umowy darowizny miała świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a więc przedmiotowa umowa nie była zawierana causa obligandi, a causa donandi, błąd w ustaleniach faktycznych, przyjętych za podstawę wydania zaskarżonego orzeczenia, polegający na uznaniu, że gospodarstwo rolne opisane w pkt. 1 ppkt. a) postanowienia wraz z ruchomościami opisanymi w pkt. 1 ppkt. b) - d), h)- m) i o) - q) wchodziło w skład majątku wspólnego stron, podczas gdy ze zgromadzonego w sprawie

materiału dowodowego wynika, że gospodarstwa rolne zostało w drodze darowizny przekazane jedynie uczestnikowi postępowania i nie wchodzi ono do majątku wspólnego stron, a także w skład majątku wspólnego nie wchodzi ruchomości i kwota mleczna i buraczana,

- art. 33 pkt. 2 k.r.i.o. poprzez brak jego zastosowania w niniejszej sprawie i ustalenie, że w skład majątku wspólnego stron wchodzi wierzytelność z tytułu sprzedaży nieruchomości o powierzchni 8,43 ha. składającej się z działek nr (...) położonej w obrębie Z. jednostce ewidencyjnej B. o powierzchni 2.43 ha i nr 1, 24, 48 położonych w obrębie S., jednostce ewidencyjnej B. o powierzchni 6 ha o łącznej wartości 225.000.00 złotych i wierzytelności z tytułu zbytych maszyn rolniczych wchodzących w skład opisanego wyżej gospodarstwa rolnego, a także wierzytelności za zbytą kwotę mleczną i buraczaną, podczas gdy te składniki stanowiły majątek osobisty uczestnika postępowania M. D. (2) i nie powinny podlegać podziałowi.

Skarżący wniósł o zmianę postanowienia w zaskarżonej części poprzez ustalenie, że składniki majątku wymienione w pkt. 1 ppkt a) - d), h) - ni i o) - q) - postanowienia nie wchodziły do majątku wspólnego stron i stanowiły majątek osobisty uczestnika postępowania, dokonanie podziału majątku wspólnego byłych małżonków poprzez przyznanie na wyłączną własność wnioskodawczyni składniki majątku wymienione w pkt. 1 ppkt. od r) do dd). natomiast składnik majątku wymieniony w pkt. 1 ppkt. e) - g). n) oraz ee) przyznać na wyłączną własność uczestnika postępowania, zasądzenie od wnioskodawczyni na M. D. (3) na rzecz uczestnika postępowania M. D. (2) tytułem spłaty kwotę 1.211,33 zł płatną w terminie 14 dni od daty uprawomocnienia orzeczenia ewentualnie o uchylenie postanowienia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

W odpowiedzi na apelację wnioskodawczyni wniosła o jej oddalenie w całości oraz przyznanie pełnomocnikowi wynagrodzenia tytułem kosztów pomocy prawnej w postępowaniu apelacyjnym – udzielonej z urzędu wnioskodawczyni zgodnie z normami przypisanymi.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jako zasadna skutkowałą uchyleniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy Sądowi Rejonowemu w Kutnie do ponownego rozpoznania.

Przedmiotowe rozstrzygnięcie obarczone jest błędem o takiej doniosłości, że nie może się ostać.

Analiza przedmiotowego rozstrzygnięcia wraz z przedłożonym uzasadnieniem nasuwa wniosek, że Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

Pojęcie „nierozpoznania istoty sprawy” w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. wykładane jest w judykaturze jednolicie. Przyjmuje się mianowicie, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wtedy, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy sąd zaniechał zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie. Ma to miejsce m.in., gdy sąd bezpodstawnie odmawia dalszego prowadzenia sprawy przyjmując brak legitymacji procesowej stron, skuteczność twierdzenia lub zarzutu wygaśnięcia bądź umorzenia zobowiązania, upływ terminów zawitych, przedwczesność powództwa, czy też nie rozpoznał żądań w aspekcie wszystkich twierdzeń powoda lub zarzutów pozwanego (zob. np. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, nr 3, poz. 36, z dnia 23 września 1998 r., II CKN 895/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22 por. z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22; z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, Nr 3, poz. 36; z dnia 17 listopada 2004 r., IV CK 229/04, z dnia 26 stycznia 2011 r., V CSK 299/10, z dnia 12 stycznia 2012 r., II CSK 274/11; postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2012 r., IV CZ 124/12 z dnia 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12, z dnia 13 marca 2014 r., I CZ 7/14).

Zdaniem Sądu Okręgowego w sprawie, doszło do nierozpoznania istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji w rozumieniu wyżej przedstawionym. W sprawie o podział majątku wspólnego między byłymi małżonkami, sąd z urzędu ustala (art. 567 § 3 w związku z art. 684 k.p.c.) skład i wartości majątku wspólnego byłych małżonków (zob.

postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2002 r., V CZ 129/02). Zasadą wynikającą z art. 1038 § 1 k.c. w zw. z art. 46 k.r.i.o jest, że sądowy podział majątku wspólnego powinien obejmować całość majątku, a jedynie z ważnych powodów może być ograniczony do części majątku. Tymczasem Sąd Rejonowy błędnie ustalił skład i wartość majątku wspólnego byłych małżonków. Nie zbadał, jakie ruchomości zostały zakupione przez małżonków, które wchodziły do ich majątku wspólnego, jak również z jakich środków zostały zakupione po dacie darowizny gospodarstwa, urządzenia rolnicze i czy wchodziły one do majątku wspólnego małżonków. Zaniechanie to w konsekwencji doprowadziło do nierozpoznania istoty sprawy.

Ponadto Sąd Rejonowy błędnie przyjął, że darowanie przez matkę uczestnika gospodarstwo rolne weszło w skład majątku wspólnego małżonków. W najnowszym orzecznictwie przyjmuje się, że użyte w umowie sformułowanie „stawający oświadczają, że zawierają niniejszą umowę w trybie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników...”. nie może przesądzać o kwalifikowaniu umowy jako zawartej z rolnikiem - następcą. W sytuacji, gdy rolnik zdecydował się przenieść nieruchomości rolną na następcę na podstawie i zasadach przewidzianych w kodeksie cywilnym, zawierając z następcą umowę dożywocia (darowizny, sprzedaży), to wskazany w umowie cel uważać należy tylko za motyw jej zawarcia, który nie może przesądzać o kwalifikowaniu umowy jako umowy z następcą zawartej na podstawie art. 85 i nast. ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników (Wyrok Sądu Najwyższego - Izba (...) dnia 24 czerwca 2016 r. II CSK 636/15, L.). Jeżeli rolnik zdecyduje się na jedną z umów przeniesienia własności gospodarstwa przewidzianych w kodeksie cywilnym, to nie może twierdzić, że jest to jednocześnie umowa z rolnikiem - następcą (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2013 r., I CSK 218/13, oraz uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 1997 r., III CKN 9/97, a także uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2000 r., IV CKN 34/00). Tym samym nie może zmieniać kwalifikacji takiej umowy Sąd, rozpoznający sprawę.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt rozpoznawanej sprawy, zdaniem Sądu Okręgowego, wbrew stanowisku Sądu Rejonowego, gospodarstwo rolne przekazane przez J. D., M. D. (2) mocą umowy darowizny z dnia 18 maja 2004 roku weszło do jego majątku osobistego. Z umowy nie wynika aby wolą darczyńcy było obdarowanie także M. D. (3). Natomiast okoliczność, że matka uczestnika oświadczyła zawierając umowę darowizny, że „niniejszą umowę zawiera stosownie do przepisów o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz że zaprzestała prowadzenia działalności rolniczej” nie przesądza o kwalifikacji tej umowy jako zawartej z rolnikiem następcą w trybie ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. 1998 Nr 7, poz. 25) i nie daje podstaw do stwierdzenia, że przekazane gospodarstwo rolne następcy pozostającemu we wspólności majątkowej wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków.

W takich okolicznościach nie można było przyjąć, że gospodarstwo rolne, które uczestnik otrzymał od matki objęte było majątkiem wspólnym małżonków M. i M. D. (2).

Błędne przyjęcie przez Sąd Rejonowy, że gospodarstwo rolne wchodziło do majątku wspólnego małżonków, jak również nieprawidłowe ustalenie składu majątku wspólnego małżonków doprowadziło do sytuacji, że Sąd Rejonowy uchylił się od rozpoznania istoty sprawy i dokonał błędnego podziału majątku.

Mając powyższe na względzie, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia, o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Rejonowy ponownie rozpoznając sprawę w pierwszej kolejności wyjaśni zarysowane powyżej wątpliwości, w tym przede wszystkim ustali skład i wartość majątku wspólnego małżonków, zweryfikuje kwestię odnoszącą się do zakupionych w trakcie małżeństwa ruchomości. Następnie rozstrzygnie w przedmiocie złożonego wniosku o podział majątku małżonków, po uprzednim wnikliwym rozważeniu zasadności stanowisk uczestników w kontekście relevantnych przepisów prawa. Sąd Rejonowy będzie miał przy tym baczenie, aby dokonany podział należycie respektował interesy podmiotów zainteresowanych.